

PRIAMO NAJBLIŽŠIE K PRAVDE

Milan S. Ďurica

Čo ohrozuje
našu štátnosť?

K 15. výročiu
Slovenskej republiky

LÚČ

linea recta brevissima
priamo najbližšie k pravde

11

Milan S. Ďurica

Čo ohrozuje
našu štátnosť?

K 15. výročiu
Slovenskej republiky

LÚČ
Ústav dejín kresťanstva
Bratislava
2008

© Milan S. Ďurica, 2008

© LÚČ, vydavateľské družstvo Bratislava, 2008

Všetky práva vyhradené.

Vydal LÚČ, vydavateľské družstvo Bratislava,
Špitálska 7, 813 59 Bratislava v roku 2008
ako svoju 661. publikáciu,
v edícii *linea recta brevissima* ako 11. publikáciu.
Jazyková úprava a korektúry Mária Vadilová

Prvé vydanie

46 strán

www.luc.sk

e-mail: predaj@luc.sk

ISBN 978-80-7114-667-4

Na úvod

Pätnásť rokov trvania samostatného štátu sa nepovažuje za dlhé obdobie. Lebo trvanie štátov sa počíta skôr jednotkou stáročí, v najlepších prípadoch aj tisícročí. Možno teda povedať, že naša republika sa ešte nachádza v období prvej mladosti. Preto sa nemožno čudovať, že vykazuje vo svojom správaní aj infantilné postoje a činy, aké sú každej vyspelej spoločnosti v jej štátnom útvare cudzie, ba až nepredstaviteľné. Ale ak uvážime, že aj ten najmladší štát potrebuje mať vo svojom vedení intelektuálne pripravené a morálne zodpovedné osobnosti, ktoré sa musia usilovať čo najskôr prekonať pochopiteľné počiatočné neistoty, ťažkosti a slabosti nového spoločenského ústrojenstva, upevniť jeho základy a zaistiť mu normálny chod a rast podľa vzoru ostatných suverénnych štátov, tak spätný pohľad na uplynulé desaťapolročie nás naozaj nemôže naplniť radosťou, ani uspokojením.

Lebo podobne ako vo vývoji jednotlivého človeka až po realizáciu osobnosti, jedným z podstatných faktorov je verné, až dokonalé zachovávanie všeobecne uznávaných najdôležitejších zásad tak v súkromnom, ako aj vo verejnom konaní – čomu sa stručne hovorí dôslednosť –, platí to aj o vývoji a raste spoločenských útvarov, akými sú rodiny, ná-

rody a štáty. Tieto základné zásady sa v normálnych štátnych zriadeniach definujú v ich ústavách.

Pod historicky pomerne mladým výrazom „ústava“ sa rozumie základná právna norma najvyššej právnej sily a záväznosti, ktorá upravuje základy štátneho zriadenia, organizáciu a činnosť štátnych orgánov, definuje základné práva a slobody všetkých občanov, ako aj záruky ich dodržiavania zo strany vykonávateľov štátnej moci. Spravidla obsahuje aj preambulu, v ktorej sa vyjadrujú zásady o zmysle, hodnotách a politických cieľoch daného štátneho zriadenia. Hovoríme o mladom termíne, lebo cez dlhé tisícročia organizovaných spoločností ľudstva nejestvovali žiadne ústavy v tomto modernom zmysle. Za prvú písmom kodifikovanú ústavu sa pokladá základný zákon Spojených štátov amerických z roku 1787. O dva roky neskôr takto zaregistrovali aj ústavu revolučného Francúzska. Potom už postupne všetky štáty, najmä po revolučných zmenách, vydávali takéto základné zákony. Dnes možno pokladať za všeobecnú právnu tradíciu, že každý štát sa zakladá na svojej ústave a podľa jej ustanovení riadi životný beh svojho štátneho zriadenia. Zachovávanie ústavných noriem a vynášanie zákonov v súlade s nimi, spolu s ich efektívnym uplatňovaním v zmysle tradičného delenia štátnej moci a jej kontroly ústavou definovanými orgánmi, sú charakteristiky právneho štátu. Aj v „predústavnej“ minulosti mali všetky štátne zriadenia svoje základné normy, ktoré sa však zachovávali

silou tradičných zvyklostí a vôle väčšinou dedičných nositeľov najvyššej štátnej autority. Príkladom je Veľká Británia, ktorá sa podnes riadi najzákladnejšími nepísanými normami stáročnej právnej tradície, vychádzajúcej z Veľkej charty práv a slobôd (Charta Magna) kráľa Jána Bezzemka, ktorú od neho vynútila šľachta spolu s mešťanstvom v roku 1215.

Normálnym autorom ústavy ako základného a najdôležitejšieho zákona je osobitný zákonodarný orgán, zvaný Ústavodarné zhromaždenie, ktoré je výrazom nového štátneho zriadenia. Môže byť zložené z vybraných kompetentných osobností majúcich dôveru politických síl, ktoré to zriadenie založili, alebo – najmä pri plnom rešpektovaní demokratických zásad, čo je spravidla možné iba pri pokojnom založení nového štátneho zriadenia – osobnosťami, ktoré si občania vyvolia normálnou volebnou procedúrou iba na splnenie tejto úlohy. Ale aj v prvom prípade je tradíciou, že zredigovaná a ústavným zhromaždením schválená ústava sa ešte predloží na schválenie všetkým občanom formou ústavného referenda. Ide totiž o to, aby ústava ako základ právneho poriadku spoločnosti vznikla čo najtransparentnejším postupom a dosiahla zreteľný, čo najširší súhlas občanov štátu. V monarchiách poznáme aj oktrojované ústavy, ktorých text dával vypracovať nositeľ najvyššej štátnej moci ním vybranými odborníkmi, a potom z vlastnej autority vyhlásil základný zákon, ktorým obyčajne obmedzoval svoje zvrchované práva.

Ústavy Slovenskej republiky

Slovenská republika mala doposiaľ dve ústavy. Po jednostrannom vyhlásení samostatného Slovenského štátu 14. marca 1939 jednohlasným rozhodnutím Slovenského snemu (autonómneho snemu Slovenskej krajiny) sa tento snem pretvoril na zákonodarný snem Slovenského štátu. Išlo teda o vznik nového štátneho zriadenia secesiou, odtrhnutím sa časti predtým jestvujúceho štátu, ktorého zostávajúca časť cudzou okupáciou stratila svoju štátnosť. Slovenskému snemu pripadla aj úloha pripraviť ústavu. Predbežne zostali v platnosti všetky zákony, nariadenia a opatrenia zaniknutej Česko-Slovenskej republiky „so zmenami, ktoré vyplývajú z ducha samostatnosti Slovenského štátu“ (Sl. z. č. 1/1939). Na dôležitú úlohu prípravy základného ústavného zákona snem Slovenského štátu si vyhradil potrebný čas. Zriadil osobitný Ústavnoprávny výbor, ktorému predsedal poslanec Karol Mederly (1887 – 1949). Mederly vypracoval „Zásadné smernice slovenskej ústavy“, ktoré tvorili schému pracovného textu. Po vyše troch mesiacoch intenzívnej práce a konzultovaní odborníkov predložil snemu na schválenie výsledok svojej práce. Dňa 21. júla 1939 členovia snemu jednohlasne schválili Ústavný zákon o ústave Slovenskej republiky (Sl. z. č. 185/1939).

Bola to ústava stredného rozsahu so 103 paragrafmi. Najkratšiu ústavu majú Spojené štáty ame-

rické, ktorá pozostáva zo 7 článkov a 27 doplnkov; najdlhšiu mala bývala Juhoslávia so 406 článkami a 10 úvodnými paragrafmi. Tento rozsah pravdepodobne prekoná pripravovaná ústavná zmluva Európskej únie.

Prvá Ústava SR z 21. júla 1939 v preambule jasne definovala kresťanský charakter a sociálne zameranie nového štátneho zriadenia: „Slovenský národ pod ochranou Boha Všemohúceho od vekov sa udržal na životnom priestore mu určenom, kde s pomocou Jeho, od ktorého pochádza všetka moc a právo, zriadil si svoj slobodný slovenský štát. Slovenský štát združuje podľa prirodzeného práva všetky mravné a hospodárske sily národa v kresťanskú a národnú pospolitosť, aby v nej usmernil sociálne protivy a vzájomne sa križujúce záujmy všetkých stavovských a záujmových skupín, aby ako vykonávateľ sociálnej spravodlivosti a strážca všeobecného dobra v súladnej jednotnosti dosiahol mravným a politickým vývojom najvyšší stupeň blaha spoločnosti i jednotlivcov.“

V ďalšom ústava definovala štát ako republiku na čele s prezidentom, ktorého právomoci presne vymedzovala. Zachovávala klasické delenie štátnej moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Zákonodarný snem mal mať 80 členov – poslancov. Najvyšším kontrolným orgánom bola Štátna rada, ktorá mohla trestne stíhať prezidenta republiky aj predsedu a čle-

nov vlády. V duchu vtedajších politických a ideologických prúdení ústava pripúšťala iba národnostné politické strany: slovenskú, nemeckú a maďarskú. Zaviedla aj stavovské zriadenie, ktorým sa občania zoskupovali podľa povolania: poľnohospodárstvo, priemysel, obchod a živnosti, peňažníctvo a poisťovníctvo, slobodné povolania a verejní zamestnanci s osvetovými pracovníkmi. Občanom zaručovala voľnosť hlásiť sa k svojej národnosti, o čom sa viedol kataster. Činnosť smerujúca k odnárodneniu bola trestná. Ústava zaručovala národnostným skupinám právo kultúrne a politicky sa organizovať pod vlastným vedením, nadväzovať a pestovať kultúrne styky so svojím materským národom a právo používať svoj jazyk vo verejnom živote a v školách. Tieto široké práva však ústava podmieňovala reciprocitou: „...nakoľko také isté práva v skutočnosti používa i slovenská menšina na území materského štátu príslušnej národnostnej menšiny“ (§ 95).

O ústavnosti zákonov a nariadení rozhodoval Ústavný senát, ktorý sa skladal zo senátnych prezidentov Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu. Predsedal mu prvý prezident Najvyššieho súdu. Neexistoval teda Ústavný súd ako osobitná inštitúcia.

V porovnaní so štandardným postupom pri formulovaní ústav tejto prvej Ústave SR chýbalo ad hoc zvolené ústavodarné zhromaždenie, verejná diskusia predloženého návrhu a potom schválenie nielen poslancami snemu, ale aj celonárodným referendum.

Druhá Slovenská republika, ktorá vznikla pokojnou dohodou o rozdelení niekdajšej Česko-Slovenskej federatívnej republiky na dve samostatné štátne zriadenia k 1. januáru 1993, tiež postupovala neštandardne pri zrode svojej ústavy. Napriek tomu, že vznik nového štátneho zriadenia sa realizoval v úplne pokojnej vnútroštátnej i medzinárodnej situácii, základný zákon pre budúcu Slovenskú republiku bol pripravovaný ústavnými orgánmi Česko-Slovenskej federatívnej republiky, bez utvorenia ústavodarného zhromaždenia, bez verejnej diskusie pripraveného textu a bez jeho následného schválenia všeobecným referendum. Je to v histórii celkom výnimočný prípad, že ústavu ešte nejestvujúceho štátu schválil zákonodarný orgán regionálnej zložky štátu, ktorý mal zaniknúť.

Táto skutočnosť sa odrazila vo formulovaní viacerých článkov Ústavy Slovenskej republiky z 1. septembra 1992 (zákon č. 460/1992 Zb.). V 1. článku ústava definuje Slovenskú republiku ako „zvrchovaný, demokratický a právny štát“, ale v 7. článku už oklieštuje jej zvrchovanosť tým, že kodifikuje nadradenosť právne záväzných aktov európskych spoločenstiev a Európskej únie nad zákonmi Slovenskej republiky. V podstate teda jej zvrchovanosť od samého počiatku nezodpovedá tradičnému pojmu suverenity, ktorej charakteristikou je vlastný, pôvodný a nezávislý prameň všetkého práva. Približuje sa skôr štátnej forme závislej od

iného, plne suverénneho subjektu, ktorého právnym normám sa podrobuje. Takýto vzťah sa v medzinárodnom práve označuje pojmom **suverenita**, prevzatým zo stredovekých feudálnych vzťahov. Cisárom vydobyté alebo podrobené územia mali na čele kráľa, ktorý bol vyššou autoritou nad menšími územiaми kniežat, ale nad všetkými stála ešte vyššia suverénna autorita cisára. V podobnom vzťahu v novších dejinách bolo napríklad Rumunsko voči Osmanskej ríši. Ústava prvej Slovenskej republiky, napriek tomu, že štát bol pod silným vplyvom Veľkonemeckej ríše, vyplývajúcim z „Ochranej zmluvy“ z 19./23. marca 1939, neobsahovala žiadnu zmienku o tom, že by nemecké zákony mali prednosť pred slovenskými zákonmi. Ríša síce mohla vykonávať svoj mocenský tlak – ako to urobila napríklad pri tzv. „židovskom kódexe“ a v niektorých iných zriedkavých prípadoch – ale aby ten zákon bol účinný na Slovensku, musel ho najprv normálnou procedúrou schváliť ústavný orgán Slovenskej republiky, ktorým bol jej snem. V prípade „židovského kodexu“, pretože ani Slovenský snem, ani prezident republiky takýto zákon nechceli schváliť, pronemecký, národno-socialisticky orientovaný predseda vlády ho promulgoval iba ako vládne nariadenie. Takto však aspoň formálne suverenita štátu nebola narušená. Jedna vec je totiž, ak slabší štát v konkrétnom prípade ustúpi nadvláde silnejšieho, ale celkom iná vec je, ak sa malý štát z vlastnej vôle

zriekne časti svojej suverenity a podrobí sa mocnejšiemu štátu alebo nadštátnemu ústrojenstvu iných štátov.

Nedôslednosti, ktoré ohrozujú našu štátnosť

Pozorovateľovi súčasnej praxe vládnych orgánov Slovenskej republiky nemôže ujsť, že sa táto prax zrejme neraz celkom odchyľuje od ústavných noriem nášho štátu. Je síce pravda, že aj v iných štátoch sa vyskytujú prípady, v ktorých sa ústavná prax vzdáľuje od ústavnej normy, a to neraz s nepriznávanou účelovosťou vytvorí úzus, ktorý by časom dovolil pozmeniť uplatňovanie ústavnej normy. Nad tým však majú bdieť nielen ústavné orgány, ale aj všetci občania štátu, aby sa predišlo takému znehodnocovaniu ústavných noriem. Toto nebezpečenstvo je ešte zvýšené v prípade mladej štátnosti, kde zatiaľ chýba sila právnych tradícií a na nich solídne fundovaný justičný aparát.

Tak ako jednotlivec, ktorý nerešpektuje zásady všeobecne platných noriem spoločenského poriadku, či už ide o čisto formálne, ale hlavne o etické a mravné postoje, stratí v tej spoločnosti dobré meno, úctu a ústretovosť voči partnerstvu s ním, – celkom podobne aj štát, najmä ako ešte nový člen medzinárodného spoločenstva štátov, veľmi ťažko si získa

reálne, vedomostné (nie iba formálne) uznanie, rešpekt a prijatie za rovnocenného partnera, ak sa vo svojich postojoch dištancuje od všeobecne rešpektovaných noriem v štátoch svojho geopolitického priestoru.

Ak teda ešte aj dnes, po pätnástich rokoch od vyhlásenia samostatnej Slovenskej republiky, formálne uznávanej prakticky všetkými štátmi sveta, ani len v európskych štátoch Slovensko nevošlo do povedomia nielen širokých vrstiev občanov, ale vo väčšine prípadov ani do vážnej politickej a historickej literatúry, ba neraz ani do byrokratických aparátov štátov, s ktorými SR nadviazala a pestuje diplomatické styky – to musí mať svoje príčiny. Tieto príčiny musíme čo najpresnejšie zistiť a definovať, aby sme ich mohli odstrániť a reparaovať to, čo sme nimi my sami zapríčinili. Nikto iný to za nás neurobí. Iní nemajú totiž o to záujem, ba často je im to vítané, lebo z toho môžu hojne ťažiť pre svoje mocenské záujmy.

Jednou z hlavných príčin tohto nedostatku nášho mladého štátu, ktorý v posledných rokoch začal celkom vážne ohrozovať aj samu podstatu štátnosti Slovenskej republiky, bola bezpochyby **nedôslednosť jej vedúcich činiteľov**. Nedôslednosť vo viacerých pre štát životne dôležitých sektoroch verejného života. Na vypočítanie všetkých nedôsledností by sme potrebovali priestor celej knihy. Preto tu poukážeme aspoň na niektoré z tých najviditeľnejších a najnebezpečnejších.

Vždy, keď príde na svet nový človečik, jednou z prvých nutných operácií je prestrihnutie pu- počnej šnúry, teda fyzický rez, ktorým sa defini- tívne oddelí nová bytosť od organizmu, s ktorým dovtedy tvoril organickú jednotu. Podobne je to pravidlom pri vzniku nových štátnych subjektov. Najprv sa uskutoční **úplné oddelenie** vo všetkých životných oblastiach, aby sa potom z polohy novej štátnej suverenity začali utvárať normálne susedské vzťahy so štátom, ktorého časťou bol nový štát. To vyžaduje práve tvrdá dôslednosť základného záko- na logiky. V našom prípade sa tento radikálny rez, ktorým sa časť predošlého štátneho organizmu stá- va opravdivým novým subjektom, prakticky **nikdy neuskutočnil**. Boli ponechané v účinnosti nespočet- né previazanosti, ktoré spochybňovali od samého začiatku suverenitu SR.

V roku 1995 redaktor významného talianskeho denníka, ktorý strávil týždeň na Slovensku pri prí- ležitosti pastoračnej návštevy pápeža Jána Pavla II. a pred odchodom z Bratislavy som sa ho spýtal na jeho dojmy, mi dal prekvapujúcu odpoveď: „Ak mám byť úprimný, môj dojem je, že vy Slováci sa iba akosi hráte na samostatný štát, ale neberiete to váž- ne.“ Žiadal som ho o upresnenie. Tak mi povedal: „Pozrite, dneska som celé odpoľudnie venoval pre- chádzke po historickom centre Bratislavy. Takmer na každom rohu ulíc na veľkých palácoch som tam videl honosné nápisy Československá obchodní

banka. Celý svet vie, že to bol symbol financií česko-slovenského štátu. Nikde na svete som nevidel, a bol som vo viacerých nových štátoch, že by si nový štát zachovával medzinárodný finančný symbol štátu, od ktorého sa odtrhol. Lebo kto drží pod kontrolou peniaze, ten drží aj moc.“ Musel som mu dať za pravdu. Veď po založení prvej Česko-Slovenskej republiky 28. októbra 1918 – hoci táto vznikla odtrhnutím území od rozbitej veľmoci Rakúsko-Uhorsko a trvalo dosť dlho, kým sa vnútorne, teritoriálne i medzinárodne konsolidovala – už 11. decembra 1919 dočasné Národné zhromaždenie v Prahe vydalo nostrifikačný zákon (č. 12/1919), ktorý splnomocňoval ministra zakázať prevádzku výroby, dopravy alebo obchodu zahraničným podnikom, ktoré by sa do určenej krátkej lehoty neprispôsobili novému štátoprávnomu poriadku.

Nič podobného sa na Slovensku nestalo a následky tejto nedôslednosti vidíme a cítime na každom kroku. Sú to ony, čo ohrozujú, ba priam tunelujú dnes aj suverenitu nášho štátu. Lebo to nebola iba jedna banka. Keď som neskôr letel cez Prahu do Švajčiarska, dozvedel som sa, že aj Slovenské aerolínie – ďalší viditeľný symbol suverénneho štátu – podľa medzinárodného obchodného registra nie sú vraj samostatnou slovenskou spoločnosťou, ale iba filiálkou Československých aerolínií, ktoré si zachovali nielen názov, ale aj symboly dnes už vyše pätnásť rokov nejestvujúceho štátu. Nemal som možnosť si to

preveriť, ale takáto mienka je tam rozšírená. Takisto až podnes si maďarská národnostná menšina zachovala a udržuje názov CSEMADOK, čo je skratka za **Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége**, teda: Kultúrny spolok maďarských pracujúcich v Československu. Kto by sa venoval podrobnejšiemu výskumu, iste by zistil, že podobných nedôsledností bola a doposiaľ je hrubá množina. Napríklad ešte stále jestvujú a pôsobia spoločnosti ako ČEDOK (Československá cestovní a dopravná kancelárie, založená práve v spomenutom roku 1919), Československá nadace charty 77, Československá plavba dunajská, ČESMAD (Združenie cestných dopravcov). A v týchto posledných rokoch vznikajú ako huby po daždi najrozličnejšie česko-slovenské zoskupenia, organizácie, útvary. Už máme aj na úrovni NATO „česko-slovenské brigády“, v športe „česko-slovenské“ ligy, rozličné „česko-slovenské“, ba i „československé“ združenia a ich časopisy, na internetovej stránke NR SR nachádzame dokonca „česko-slovenskú parlamentnú knižnicu“, atď., atď. Nečudo potom, že v Nemecku jestvuje „DTSG – Deutsch-Tschechische und Slowakische Gesellschaft für die Bundesrepublik e. V.“, že na Slovensku vychádza český časopis, ktorý si na titulnej strane dovoľí vysmievať sa zo slovenskej biedy, keď ilustrovane porovnáva, že Čech si za priemerný plat môže kúpiť 293,6 kg kurčiat, kým Slovák iba 156 kg, Čech 146,8 kg bravčového mäsa a Slovák iba 67,5 kg, atď. Nuž je tu ťažko nezbaviť sa

dojmu, že určité vonkajšie i vnútorné sily neprestávajú pracovať na tom, aby sa všetko pod elegantne zmenenými titulmi vrátilo do starých koľají.

Napriek tomu všetkému – alebo práve preto? – sa od začiatku nezvyklým spôsobom pri všetkých možných príležitostiach omieľal a v súčasnosti ešte viac omieľa výraz „nadštandardné vzťahy“ medzi Českou republikou a Slovenskou republikou. Pritom najčastejšie aj slovenskí štátnici používajú toto poradie štátov, hoci medzinárodné protokolárne pravidlá a ustálené zvyklosti vyžadujú, aby ten, kto hovorí o vzťahoch svojho štátu ku hociktorému inému štátu, na prvom mieste menoval svoj štát. Vyplýva to práve z faktu suverenity, ktorá pri striktnom prístupe nepozná žiadne nadštandardné vzťahy. Nadštandardné sú iba vzťahy medzi nižšou a vyššou formou štátnosti, medzi slabším a silnejším partnerom, ktorý to spravidla využíva na svoj prospech. Trefne to vyjadruje aj ľudová múdrosť lapidárnym: Ja pán – ty pán, ktoré často používali bojovníci za práva slovenského národa tak voči maďarskej, ako aj voči českej panovačnosti. Štandardné vzťahy neznamenujú jednosť, naopak, pripúšťajú celý rad odlišných kvalít. Môžu byť dobré, lepšie, výborné, susedské, priateľské, hlboké, pokojné, delikátne, háklivé, chladné, narušené, zlé, hašterivé, napäté, kritické, atď. – je to vec diplomatov, aby dokázali použiť v rozličných situáciách ten správny výraz – ale vždy to zostáva v rámci štandardných vzťahov.

Ak teda vrhne čoko i len letmý pohľad na uplynulé obdobie tejto druhej Slovenskej republiky, takých nedôsledností nájdeme v ňom toľko, až sa nám nechce veriť, že sa to skutočne mohlo udiť. Uvedieme teda aspoň niektoré z nich.

1. Elementárna dôslednosť nepripúšťa, aby sa v preambule ústavy štát hlásil k **duchovnému dedičstvu svätých učiteľov Cyrila a Metoda** a potom v bežnej praxi dovoľoval, aby sa takmer vo všetkých štátom financovaných alebo podporovaných masovokomunikačných prostriedkoch šíрили protikresťanské, ateistické, sektárske a nielen slovenskej duchovnosti, ale aj európskym kultúrnym tradíciám úplne cudzie, ba i vyložene nepriateľské nauky so školením na ich životný štýl, a to aj zneužívaním školského systému republiky, ktorý sa udržiava z daní drvivej väčšiny kresťanských poplatníkov.

2. Nie je dôsledné – ako sme už spomenuli – definiť v prvom článku základných ustanovení ústavy Slovenskú republiku ako **zvrchovaný a právny štát**, ale potom už v siedmom článku ustanoviť, že právne záväzné akty európskych spoločenstiev (ktorých je celý rad!) a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Zvrchovanosť štátu je práve v tom, že najvyšším prameňom jeho právnej sústavy je jeho vlastné, pôvodné zákonodarstvo. Ináč ten štát nie je zvrchovaný. Týmto článkom ústa-

vy jej autori a poslanci, ktorí ju schválili, degradovali Slovenskú republiku zo suverénneho štátu na **suzerénny štátny útvar**, podriadený inej suverenite.

3. Nemožno hovoriť o dôslednosti vedenia štátu, ktorého občanov tvorí **84-percentná väčšina kresťanov**, ak ten štát vynáša zákony v evidentnom protirečení s najzákladnejšími etickými zásadami kresťanstva, akými od dvoch tisícročí vždy boli posvätnosť života a rodinného zväzku manželstva. Veď hlavnou zásadou demokratického zriadenia je to, že o dôležitých spoločných otázkach vždy rozhoduje väčšina oprávnených občanov. Najnovší jednoznačný dôkaz tejto krikľavej nedôslednosti poskytol jeden z najvyšších štátnych orgánov, ktorý 4. decembra 2007 vyhlásil ústavnosť komunistického zákona „**nemorálneho a protiprávneho komunistického systému**“ (zákon č. 125/1996 NR SR) z roku 1986, ktorým sa dovoľuje „umelé prerušenie tehotenstva“ – čo v konkrétnej skutočnosti znamená vraždu nevinného a bezbranného nenarodeného dieťaťa, do dvanásteho týždňa jeho veku. Ústava SR článkom 15 ustanovuje: „**Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.**“ Treba uznať, že toto formulovanie článku ústavy dokazuje buď evidentný nedostatok právnického vzdelania jeho redaktorov, alebo – ako sme už spomenuli – odráža neštandardné okolnosti, ktoré sprevádzali vznik tejto ústavy. Keby druhá veta tohto

článku znela: „Ľudský život je zákonom chránený od samého vzniku až po prirodzenú smrť,“ – nebolo by možné také „fiškálske“ špekulovanie nad ústavným textom, ako to dokazuje už sám fakt, že takmer polovica najvyšších právnych odborníkov hlasovala proti takémuto stanovisku, ktoré prešlo väčšinou jedného hlasu. Jednou z klasických požiadaviek pri formulovaní zákonov je totiž práve čo najväčšia stručnosť a jednoznačnosť obsahu. Klasická právna veda definuje zákon ako „ordinatio rationis“ (rozumná úprava), z čoho vyplýva aj jeho bezprostredná zrozumiteľnosť, ľahké správne chápanie zo strany spoločnosti, ktorému ho oprávnená autorita určuje. Pri zákonotvorbe nášho štátu je táto požiadavka takmer totálne ignorovaná. Preto väčšina schválených a promulgovaných zákonov neraz vo veľmi krátkom čase podstupuje zmeny, opravy a doplnky, čo účinne prispieva k nejasnosti a nestálosti mnohých právnych noriem, a tým aj celého právneho systému.

4. Článok č. 21 ústavy vyhlasuje: **„Obydlie je nedotknuteľné. Nie je dovolené doň vstúpiť bez súhlasu toho, kto v ňom býva.“** Je preto hrubou nedôslednosťou zlúčiť s tým prax policajných orgánov, ktoré výbušninou rozbijú vchod do príbytku občana, aby doň prenikli bez súhlasu a proti vôli toho, kto v ňom býva. Takýto prípad sa na Slovensku stal a je dokumentovaný a známy aj v zahraničí. Je priam

infantilné odvolávať sa na to, že majiteľ domu, pozvaný súdom na svedeckú výpoveď, sa na súd nedostavil. Vo všetkých kultúrnych krajinách a právnych štátoch sa taký prečin totiž trestá peňažnou pokutou, nanajvýš súdom uloženým krátkym väzením, nikdy však teroristicky násilným porušením ústavného práva občana zo strany policajných orgánov. Aj jeden takýto prípad spochybňuje právnu istotu v štáte.

5. Iný článok ústavy SR (č. 19) zaručuje každému **právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena**. Ale stal sa prípad, že občan iného vyznania tlačou zverejneným pamfletom nehoráznym spôsobom pošliapal ľudskú dôstojnosť, osobnú česť i dobrú povesť jedného z najvyšších predstaviteľov Katolíckej cirkvi na Slovensku, ku ktorej sa hlásia tri štvrtiny všetkých občanov. Keď veriaci občania cítili povinnosť brániť ho pred súdom, štátny súd potrestal nactiutŕhača pokutou 15000 korún alebo jeden mesiac väzenia. Ťažko povedať, čo bolo pre Katolícku cirkev a jej veriacich väčšou urážkou. A navyše po určitom čase sa odsúdený odvolal k európskemu súdu, ktorý nielen zrušil platný rozsudok kompetentného slovenského súdu, ale nactiutŕhačovi prisúdil ešte aj x-násobné finančné odškodnenie, teda odmenu. Toto už jasne dokazuje, že našej republike chýba jeden zo základných charakteristických zna-

kov, ktorým je nezávislosť súdnej moci, ako aj jej základ: štátna suverenita.

6. Hospodárstvo SR sa má riadiť článkom 55 ústavy: „**Hospodárstvo SR sa zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky.**“ Aby to bolo v súlade s ustanovením článku 35 (3) ústavy, ktorý zaručuje občanom právo na prácu, mali by existovať zákony, ktoré by ukladali vláde a parlamentu hospodáriť najmä so štátnym majetkom tak, aby to právo na prácu mohlo byť štátom zaistené. Vzrast nezamestnanosti z približne 12 % na okolo 20 % a v značnej časti územia až do 40 % počas rokov 1998 až 2004 svedčí o ďalšej, pre mnohých občanov tragickej nedôslednosti výkonných orgánov štátu. Na jedno nové pracovné miesto až donedávna pripadalo asi 30 zaregistrovaných nezamestnaných. Nedávny výskum o chudobe v krajinách Európskej únie zistil, že na Slovensku pod prahom chudoby žije 21 % obyvateľov a vyhliadky sú ešte horšie. Navyše za posledných niekoľko rokov sa počet osôb, ktoré žijú na hranici chudoby, až strojnásobil. Odrazilo sa to aj na zistenom raste úmrtnosti dojčiat: v roku 2001 to bolo 6,2 promile a v roku 2003 už 7,8 promile. Aj priemerná kúpna sila slovenských občanov ich zaraďuje medzi najslabších v Európe. Ešte stále nedosiahla v porovnaní s európskymi štátmi úroveň z roku 1990, hoci v súčasnosti sa jej približuje. Už v roku 2002 Slo-

venská republika mala zo všetkých členských štátov OECD najvyššie daňové a odvodové zaťaženie občanov. Potom sa zaviedla až škandalózne nespravodlivá, takzvaná „rovná daň“, ktorá tej chudobnej a na hranici biedy žijúcej väčšine občanov pri každom ekonomickom úkone odoberá 19 %, zatiaľ čo napríklad príspevkami na deti sa mrhá ich pridelovaním v rovnakej miere aj tým, čo majú desať-, ba až stonásobné príjmy priemerného občana. Potom sa nemožno čudovať, že v základných školách sa nájdú 8 – 10-ročné deti s vreckovým 5 000 korún, čo pôsobí demoralizujúco na ostatné deti. Zdá sa, že tu zodpovední vládni činitelili nepoznali antické príslovie: Kto príliš tvrdo dojí, vytlačí krv!

Jeden z najnovších prieskumov za rok 2006 v 40 štátoch Európy zisťuje, že Slovensko oproti roku 2005 pokleslo v rebríčku z 25. na 27. miesto. Dosahuje totiž iba ročných 4 889 € (približne 160-tisíc Sk), zatiaľ čo priemer kúpnej sily v tých 40 štátoch je necelých 12 000 € (asi 370-tisíc Sk) na obyvateľa a v špičkových štátoch, ktorými sú Írsko a Lichtenštajnsko, je to až 27 521 €, teda približne 853-tisíc Sk. Uplynulých osem rokov takzvaných reforiem malo za následok, že priemerná mesačná mzda slovenských občanov sa nachádzala na predposlednej najnižšej priečke v Európe (320 € oproti 2810 € v Nemecku – ako sme už spomenuli – nižšie bola iba Litva s 300 €). A čo je zo sociálneho hľadiska nebezpečné, to je stály citeľný pokles životnej úrovne: aj v roku

2003 reálne mzdy na Slovensku poklesli o 2 % a až v roku 2010 by mali dosiahnuť úroveň z roku 1989. To všetko sa odráža na rapídnom stenčovaní sa ekonomicky strednej vrstvy, ktorá je v normálnych štátoch základom prosperujúcej spoločnosti. Ešte v roku 1996 bol počet domácností v strednom príjmovom pásme, ktorého hrúbka je najbezpečnejším indikátorom blahobytu spoločenstva, vyše 120 000, ale v roku 2002 už ich bolo iba asi 50 000. Podľa súčasných odhadov dve tretiny občanov Slovenska zarábajú menej, ako je priemerná mzda, ktorá v prvých mesiacoch uplynulého roka 2007 bola asi 18 500 korún. Pritom však súčasne rapídne rastie špičková vrstva miliardárov a multimilionárov, akú Slovensko vo svojich dejinách nezažilo. Veľa sa reční o spravodlivej účasti všetkých občanov na výsledkoch ekonomického rastu Slovenska, ale stav životnej úrovne najväčšej časti obyvateľstva to zatiaľ nedokazuje.

Nie je to iba slovenský fenomén. Práve keď toto píšem, v Nemeckej spolkovej republike sa ozývajú hlasy odborov a širokých občianskych vrstiev proti nespravodlivo vysokým platom a iným benefitom špičkových pracovníkov veľkých podnikov a bánk, ako aj členov ich správnych rád, ktorých počet a bohatstvo sa porovnáva s postavením feudálnych zemepánov. Tak napríklad priemerný ročný plat manažérov v roku 2006 tam vyказuje 1,9 milióna € (asi 60 miliónov Sk) a v porovnaní s rokom 2005 sa

zvýšil o 7,3 %. Ale u predsedov správnych rád ten priemer dosahuje 3,4 milióna €. Šéf Nemeckej (národnej) banky je síce iba jeden, ale poberá 13,2 milióna € (vyše 400 miliónov Sk). Treba však ešte zohľadňovať fakt, že tieto údaje obsahujú iba pevné zmluvné platy. Všetci títo vysokí manažéri poberajú okrem toho ešte nespočetné benefity pod rôznymi titulmi, o ktorých sa verejnosť nedozvie, lebo nie sú zdaňované. A podobne v tom nie je započítané zmluvne stanovené astronomické odstupné, ani tomu všetkému primerané penzijné dôchodky. Takémuto vývoju je iste lepšie predísť, lebo dejiny nás učia, že tolerancia občanov má svoje hranice.

Ako sa s citovaným ústavným zákonom dá zlúčiť pozbavovanie národa jeho najlukratívnejších a životne dôležitých veľkopodnikov nezodpovedným presunom ich vlastníctva do rúk zahraničných súkromných, ba i štátnych podnikateľov, a to s miliardovými stratami už pri samom predaji, a hlavne dosah takýchto operácií na stratu zamestnania desaťtisícov občanov, na nekontrolovaný rast cien základných článkov životnej potreby, a teda na očividné znižovanie životnej úrovne najširšieho sektora národného spoločenstva – to by všade inde museli autori týchto opatrení občanom vysvetliť, alebo by ich občania silou svojich volebných hlasov vymenili za schopnejších a dôslednejších. Najnovšie sa to aj stalo. Ale iba čas ukáže, či nové štátne vedenie dokáže systematicky zlepšovať smer vývoja nášho štátu.

7. Ústava Slovenskej republiky – ktorú slovenský parlament za krátkych dvanásť rokov už šesťkrát menil (a teraz sa hovorí o ďalších zmenách), čím dosiahneme určite svetový rekord v manipulovaní so základným zákonom, ktorý je v normálnych štátoch uctený ako nedotknuteľný a iba v dlhých časových obdobiach s najväčšou opatrnosťou upravovaný uholný kameň právneho systému – ustanovuje: „Článok 40 – Každý má právo na ochranu zdravia. **Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť** a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.“ Výraz „bezplatný“ v slovenskom jazyku má jednoznačný význam „konaný, poskytovaný bez platenia“. Donedávna sme boli svedkami toho, že minister, ktorý mal slúžiť občanom podľa zákonov, a teda predovšetkým podľa základného zákona Ústavy Slovenskej republiky, si dovolil vlastnými nariadeniami ignorovať ústavou zaručenú bezplatnosť zdravotnej starostlivosti a prinútil občanov **platiť aj za najelementárnejšie služby zdravotnej starostlivosti**. Pritom výdavky na zdravotníctvo v Slovenskej republike za rok 2000 v parite kúpnej sily na hlavu vykazovali 690 USD, kým v Česku to bolo 1031 USD a v Maďarsku 841 USD. Priemer v Európskej únii bol 2 123 USD. Je záhadou, ako to možno zlúčiť so sľubom, ktorý podľa ústavy každý minister skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky a ktorým sa zaväzuje: „Budem zachovávať ústa-

vu a ostatné zákony tak, aby sa uvádzali do života“ (Článok 112). A strážcovia zákonov zanovito mlčali, kým stále početnejšie masy občanov žijúcich na hranе životného minima museli obracať v hrsti žobrác-kých dvadsať koruniiek pred ponížujúcou dilemou: Kúpim za ne chlieb, alebo nutný liek? Lebo na obi-dva mnohým už nestačilo. Novší prieskum verejnej mienky (september 2004) zisťoval, že viac než dve tretiny – 69,6 % – občanov bolo proti takejto refor-me. Ale komu dnes záleží na mienke občanov?

8. Práve v rámci príliš častých zmien textu ústa-vy sa slovenská vláda a Národná rada SR dopusti-li takej očividnej nedôslednosti, ktorá nemá páru v ústavných dejinách. Preniesli totiž voľbu presiden-ta republiky z pôvodnej kompetencie parlamentu na všeobecnosť občanov s volebným právom. Vša-de inde na svete prezident, ktorého priamo volia ob-čania, je vybavený najvyššími a najširšími právami výkonnej moci. Na Slovensku však **súčasne s vše-obecnou voľbou prezidenta boli jeho práva citeľne obstrihnuté, takže ich má o niečo menej, ako mal prezident volený poslancami Národnej rady SR.**

9. Krátko pred voľbami v roku 2002 sme zažili ešte jednu v normálnom právnom štáte nepredsta-viteľnú nedôslednosť. Ústava SR zaručuje slobodu prejavu a právo na informácie: **„Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou,**

obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhladávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu“ (Článok 26). Zatiaľ čo slovenských občanov až dlávi záplava najrozličnejších mienok, predpokladov, upozornení a vyhrážok z nespočetných kalných zahraničných prameňov, ktorých záujmy sú neraz transparentne v rozpore so všeobecným dobrom slovenského národa, na druhej strane, keď jeden arcibiskup-metropolita Katolíckej cirkvi na Slovensku verejne vyjadril svoju osobnú mienku o tom, ako si bude počínať v blížkych voľbách, takmer všetky médiá sa búrili proti tomu, ako keby sa bol dopustil dajakého prečinu alebo deliktu. Alebo azda ústavné práva tu platia iba pre určitú nepatrnú menšinu, ktorá v cudzích službách kontroluje masovokomunikačný aparát na Slovensku?

Následkom všeobecného zdražovania materiálov, energií, poštových služieb a hlavne najvyššej, očividne diskriminujúcej, a teda nespravodlivej „rovnej dane“ iba v roku 2004 zanikli dve slovenské periodiká: mesačník „Fakty“ a denník „Nový DEŇ“. Kultúrne časopisy „Literárny týždenník“ a „Kultúra“ boli prinútené degradovať sa na dvojtyždenníky; a obidvom hrozilo aj úplné zaniknutie. To ohrozuje ústavnú slobodu prejavu.

10. Článok 42 Ústavy SR kodifikuje **právo každého občana na vzdelanie**, a to na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách,

podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Ak však uvážime, že aj po pätnástich rokoch vlády Slovenskej republiky vydeľujú iba 0,3 % hrubého domáceho produktu na vzdelanie a vedu – čo je v európskom porovnaní minimálna kvóta – nemožno sa čudovať, že sa rušia aj základné školy, že sa deťom veľkej časti obyvateľov pri stále rastúcej chudobe stáva ťažko prístupné vyššie vzdelanie. A priam nepochopiteľné je, že sa pri tom zakladajú nepotrebné štátom financované, ako aj súkromné univerzitné inštitúcie, aj keď nedosiahli zákonom vyžadovanú akreditáciu. Rozhodujúcim faktorom o kvalite vysokoškolského vzdelávania nie je počet vysokých škôl – tých máme na Slovensku azda pomerne viac, než kdekoľvek inde – ale kvalita vyučujúceho personálu a disponibilnosť nutných finančných prostriedkov na výskum a na pedagogické podávanie jeho výsledkov.

Je všeobecné známe, že vedomostná kvalita žiakov základných aj stredných škôl v porovnaní s európskou úrovňou vykazuje iba nižšie stredné hodnoty. Nehovoriac o univerzitách a iných vysokých školách. Tie komunistický systém degradoval na vyšší stupeň strednej školy hlavne tým, že prakticky znemožnil najpodstatnejšiu charakteristiku historickej univerzity, ktorou je výskum. Bola to hlavne preťaženosť univerzitných učiteľov didaktickými povinnosťami a rezervovanie finančných prostriedkov na výskum takmer výhradne pre elitné

ústavy akadémie vied. Tieto boli pokladané za ideologické pracoviská všemocnej Komunistickej strany (KSČ), preto najmä na úrovni humanitných vied boli prísne riadené vysokými orgánmi tejto strany. A to znamenalo tak nedostatok slobody vedeckého výskumu, ako hlavne až absolútny nedostatok slobody verejného prejavu výsledkov tohto výskumu. Keď ma raz asi v roku 1967 navštívil historik zo Slovenska a daroval mi svoju veľmi úhľadne graficky vybavenú knihu, ku ktorej som mu gratuloval, trpkosť sa usmial a povedal: „Nemôžem prijať gratuláciu, lebo to nie je moja práca.“ Nechápal som to, lebo jeho meno tam bolo vytlačené ako meno jediného autora. Nuž pýtal som sa prečo. On otvoril jednu z prvých strán, ukázal na tri alebo štyri mená lektorov a povedal: „Tak mi to zrúbali, že to už nie je moja kniha. Ale čo som mal robiť? Nebolo by to vôbec vytlačené, a keby som bol odporoval, tak dnes som vo výrobe. A celkom určite by som dnes nebol v Padove.“ Trpkým faktom je, že všetci tí, čo takto „lektorovali“, podnes sedia na rozhodujúcich miestach a viacerí z nich pokračujú aj v lektorovaní, na aké boli naučení. Takto sa vedomostná úroveň slovenskej mládeže len veľmi ťažko zdvihne.

Na rozdiel od podmienok pracovného vzťahu tu na Slovensku, v štátoch, kde som pôsobil, vyučujúci personál bol priamym zamestnancom ministerstva školstva, ktoré mu podľa platného zákona určuje základnú výšku platu, a automaticky mu ho poukazu-

je cez Národnú banku na jeho bankový účet. Na to nemá žiaden bezprostredný vplyv ani dekan fakulty, ani rektor univerzity. Títo môžu plat iba zvýšiť prípadným poverením učiteľa niektorými úlohami navyše alebo funkciami administratívneho charakteru a pod. Ale existenčne univerzitný učiteľ závisí priamo iba od ministerstva. To mu dáva existenčnú istotu a podstatnú nezávislosť od jeho lokálnych nadriadených. Pritom škála platov univerzitných učiteľov bola zákonom viazaná na platy sudcov. (Ako príklad: mesačný plat riadneho profesora po približne 15 rokoch pôsobenia predstavoval kúpnu silu menšieho auta.) Aj toto znamenalo existenčné zabezpečenie, ako aj spoločenskú úroveň profesora univerzity. Ale zákon presne definoval aj povinnosti tých učiteľov, z ktorých prvou bola **povinnosť stáleho bydliska v mieste univerzity**. Najväčšia prípustná vzdialenosť bývania od sídla univerzity pre všetkých učiteľov, počnúc asistentmi, bola zákonom určená na 12 kilometrov.

Ten istý zákon vylučoval možnosť pôsobenia na dvoch, nieto ešte na viacerých iných vysokých školách, tobôž ešte dajaké druhé, vedľajšie zamestnanie. Lebo povolanie univerzitného učiteľa vyžaduje pracovný úväzok na plný čas. Na Slovensku bežný zjav „lietajúcich profesorov“, ktorí stá a stá hodín svojho pracovného času mrhajú cestovaním medzi aj dosť vzdialenými školami, je v európskych univerzitách úplne neznámy pojem. Podobne univerzitný

asistent musí sa na plný čas venovať svojej práci, lebo má **zákonom stanovenú povinnosť do piatich rokov od nastúpenia do služby** predložiť publikované výsledky svojej výskumnej činnosti a **dosiahnuť hodnosť docenta**. Kto to nedokázal, po piatich rokoch musel opustiť univerzitnú kariéru. Keď ma potom v roku 1994 pozvali prednášať tu v Bratislave, žasol som nielen nad existenčnými podmienkami, ale aj nad pracovnými možnosťami tunajších univerzitných učiteľov. Ako sa môže drvivá časť týchto pracovníkov venovať aj výskumu, ktorý je podstatnou charakteristikou univerzity, ak na fakulte nemá svoju pracovnú izbu s príručnou knižnicou (na mojom pracovisku v Padove som mal osobnú knižnicu s okolo päťsto knižnými jednotkami, hoci v tej istej budove bola aj bohatá knižnica fakulty), ale ju musí zdieľať s dvomi až piatimi kolegami? Potom sa nemožno čudovať, že tu pôsobí neprehľadné množstvo odborných asistentov, ktorí ani po desiatkach rokov nedosiahnu hodnosť docenta, a tým menej profesora. Výsledkom toho je, že podľa medzinárodných štandardov z približne desaťtisíc vysokoškolských učiteľov na Slovensku iba 1 500 má kvalifikáciu profesora a z tých 1 500 profesorov iba 35 dosahuje kvalitu špičkových vedeckých pracovníkov. A ešte by bolo treba upresniť, koľkí z tých profesorov už dosiahli penzijný vek, ktorý v európskych univerzitách najdlhšie trvá do dovŕšenia 70. roku života. Tu na Slovensku som stretol aktívnych profesorov aj

starších ako 80-ročných. Toto je dnes **najväčšia slovenská bieda**, ktorej odstránenie by malo byť jednou z urgentných priorít vládnej politiky. Štát, ktorý zanedbáva v súčasnosti viac než inokedy prepotrebné zvyšovanie vzdelanostnej úrovne svojich občanov, koná nielen proti svojej ústave, ale podkopáva aj budúci ekonomický a kultúrny rozvoj celej spoločnosti.

11. Jedným z neuveriteľných a v normálnom štáte absolútne neprípustných vrcholov nedôslednosti bolo, že najvyššie štátne orgány práve v desiatom roku trvania Slovenskej republiky udelili celý rad **vysokých štátnych vyznamenaní osobám**, ktoré pred jej vyhlásením notoricky slúžili a vládli aj v najvyšších orgánoch „**nemorálneho a protiprávneho komunistického systému**“ (zákon č. 125/1996 NR SR) a do poslednej chvíle bojovali proti slovenskej štátnosti. Ba navyše aj po jej ústavnoprávnom vyhlásení pokračovali verejnými prejavmi svojej vernosti už nejestvujúcemu štátnemu zriadeniu, a následne aj verejne prejavovali svoje opovrhovanie, znehodnocovanie a posmeškovanie nového štátu a jeho výsostných symbolov. Všade inde by takýto postup vyvolal záplavu verejných protestov najširších vrstiev občanov. Iba my, Slováci, znesieme všetko a – mlčíme. Sporadické bojazlivé protesty hŕstky intelektuálov na veci nič nezmenili. A niektorí držitelia moci bez hanby naďalej pokračujú v podobných gestách až provokatívnej nedôslednosti.

12. Vedúci slovenských odborových organizácií, ktorých existencia a práva sú zaručené Ústavou SR, na základe čl. 37 ústavy vyhlásili štrajk, ako im to ústava zaručuje. Toto **ústavné právo anuloval súd najnižšej inštancie** a zmaril výsledok celoštátneho štrajku. Všade inde na svete by to pobúrilo celú verejnosť, ktorá má právo a povinnosť bdieť nad svojimi ústavnými právami. Slovenskí občania to komentovali masovým mlčaním. Kto si svoje práva nedokáže brániť, ľahko ich stratí.

13. V demokratických štátoch dôsledne podľa základných článkov ústavného poriadku platí zásada, že **štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo** (Ústava SR čl. 2). Priame vykonávanie štátnej moci občanov sa uskutočňuje referendum, ktoré je najdemokratickejším spôsobom vykonávania moci. Aj Ústava SR článkami 93 – 100 **kodifikuje referendum ako spôsob priameho vykonávania štátnej moci občanmi**. Pred vyhlásením referenda na apríl 2004, ale aj po jeho formálnom vyhlásení prezidentom republiky, boli sme na Slovensku svedkami toho, čo je v normálnom demokratickom štáte nepredstaviteľné: Aj **niektorí z najvyšších ústavných činiteľov verejne odrádzali občanov od toho, aby sa na referende zúčastnili**. Ba našli sa aj takí „ústavnoprávni experti“ s najvyššími titulmi, čo vyhlasovali, že nech bude výsledok referenda aký-

koľvek, musia ho najprv schváliť poslanci Národnej rady SR, aby sa stal záväzným. Motivovali to údajným poradným charakterom referenda, aký Ústava SR nepozná. Pritom čl. 98 (2) Ústavy SR jasne ukladá NR SR iba povinnosť vyhlásiť výsledok referenda bez akéhokoľvek práva o ňom diskutovať, a tým menej rozhodovať: **„Návrhy prijaté v referende vyhlási Národná rada Slovenskej republiky rovnako ako zákon.“** Sloveso „vyhlásiť“ v slovenskom jazyku znamená „úradne verejne oznámiť“ a zodpovedá právnickému „promulgare“, čo je konečný akt legislatívneho procesu, ktorým zákon nadobudne platnosť v právnom systéme štátu. Navyše denná tlač poukazovala na prípady, že starostovia obcí a mestských častí tak určovali volebné a referendové okrsky, aby v prípade nepriaznivého počasia, najmä starším a zdravotne postihnutým občanom komplikovali, až prakticky znemožňovali vykonávať toto svoje základné ústavné právo. Podobný postup musí vyvolať podozrenie, že ide o marenie referenda. Takáto nedôslednosť hraničí s arogantným opovrhovaním základných zákonov štátu zo strany tých predstaviteľov rozličných stupňov verejnej moci, ba i súdництва.

14. Čo však v našej ústave absolútne chýba, to je **uzákonenie** nielen celého radu práv a slobôd, ale aj **základných povinností občanov**. Práve tento evidentný nedostatok dovoľuje potom zákonodarcom odhla-

sovať pre rozličných vykonávateľov štátnej moci aj dnes už absurdné a občanov hlboko urážajúce privilégiá. Ak platí najzákladnejšia norma demokratickeho štátneho zriadenia, že „ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach“ (Ústava SR, Čl. 12) a že pred zákonom sú si všetci občania rovní, pričom poslanci pred uvedením do svojich funkcií skladajú sľub, že budú dodržiavať ústavu a ostatné zákony a pracovať tak, aby sa uvádzali do života (Ústava SR, Čl. 75), je priam výsmechom tejto základnej normy, ak potom **poslanci NR SR** schvália zákon, ktorý im samým zaisťuje stredoveké **privilegiá beztrestnosti** tak pri bežných priestupkoch proti verejnému poriadku, ako aj celkom výnimočný postup v prípade, že sa dopustia zločinov v zmysle trestného zákonníka. Podobne tu **chýba ústavné definovanie občianskych povinností členov Národnej rady SR**, ako je prítomnosť a aktívna účasť na jej zasadaniach pri tvorbe zákonov, aby potom zákonom mohli byť definované podrobnosti a prípadné sankcie.

15. To isté platí aj o vysluhovateľoch **spravodlivosti** a ďalších úradných účastníkoch súdnych pojednávaní. Žil som v piatich rozličných štátoch Európy, ale nikdy som nepozoroval taký závratný počet prerušených a x-krát odložených súdnych pojednávaní, ako je to takmer na dennom poriadku na Slovensku. Vysluhovanie spravodlivosti je predsa jedno zo základných práv, ktoré štát musí zaistiť plynulo a v čo

najkratšom čase. Taký lahtikársky prístup k nemu znamená aj veľké mrhanie finančnými prostriedkami z daní všetkých občanov. Presnejšie **zákonné definovanie povinností sudcov, advokátov a svedkov** s náležitými sankciami by mohlo a malo riešiť tento veľmi vážny nedostatok.

16. Ale aj **Trestný zákon a zákon o priestupkoch** by vyžadoval radikálne úpravy. Normálny občan sa nemôže zbaviť dojmu, že jeho paragrafy sú viac na obranu previnilca ako na ochranu poctivého občana a jeho práv. Celkom čerstvý príklad: Majiteľ pekného bytu sa raz zobudí od hrmotu rúcania stien v byte na nižšom poschodí. Na druhý či tretí deň v jeho nedávno rekonštruovanom byte pukajú steny, práši sa z nich, celý byt je znehodnotený a nakoniec sa v stene otvorí diera. Majiteľ horného bytu protestuje najprv u majiteľa spodného bytu, ktorý vôbec nereaguje, potom na viacerých úradných miestach, ale nikto a nič sa nehýbe. Polícia „nemôže zakročiť“. Škody spôsobené susedom vykazujú najmenej stotisíc korún. Už dávno sa cíti potreba stavebnej polície, ktorá by bola oprávnená v podobných prípadoch rýchle zakročiť. Ináč chýba občanovi **právna istota**.

17. A keď sme spomenuli **daňový systém**, ktorý je najdôležitejším prameňom, podmieňujúcim štátny rozpočet, a teda celé fungovanie štátneho aparátu, aj tu cítim povinnosť poukázať na jeho extrémnu

nedokonalosť, nepriehľadnosť a inde absolútne nejstávajúce privilegia. V normálnych štátoch daňové poplatníctvo je prísne kontrolované finančnou políciou, ktorá je oprávnená preskúmať všetky finančné operácie každého jednotlivého občana, každej spoločnosti, podniku, banky, atď. **Daňové priznania všetkých poplatníkov, od majiteľa skromnej garsónky alebo začínajúceho podnikateľa až po prezidenta republiky sú všetky prístupné verejnosti.** Noviny každý rok prinášajú siahodlhé zoznamy daňových poplatníkov za uplynulé ročné obdobie, takže každý sa môže dozvedieť, koľko priznal jeho starosta či primátor, jeho lekár alebo jeho advokát, jeho poslanec alebo minister. V prípade, že ho to nepresvedčí a má dôkaz alebo oprávnené podozrenie, má právo oznámiť to finančnej polícii, ktorá vec prešetrí, a ak zistí aj najmenší podvod, vyrúbi astronomické pokuty. Tu v našej republike daňové priznania poslancov, ministrov, sudcov, o ktorých sa verejnosť dozvie, najčastejšie vzbudzujú trpký úsmev.

18. Nemožno nevidieť súvis medzi týmito protiústavnými znevažovaniami občanov ako prameňa štátnej moci a **hanebným výsledkom prvých volieb do Európskeho parlamentu**, ktoré sa konali 13. júna 2004, keď **viac ako 80 % oprávnených slovenských občanov tieto voľby úplne ignorovalo.** A tak nás v zákonodarnom zbore EÚ reprezentuje 14 osôb, za ktorými stojí menej ako jedna pätina slovenských voličov.

19. Za tým všetkým v značnej miere stojí **nedefinované právne postavenie politických strán a hnutí**. Pretože politické subjekty vyberajú kandidátov na členstvo v zákonodarnom orgáne štátu, podstatne ovplyvňujú celé jeho vedenie. My sme tu už mali vyše 120 zaregistrovaných politických strán a hnutí. A ešte stále ich je niekoľko tuctov. Už tento fakt naznačuje, že politické strany na Slovensku vznikajú príliš ľahko a nezodpovedne, lebo chýbajú ústavné normy, ktoré by ich vznik podmieňovali s potrebnou vážnosťou. Pätnásťročná skúsenosť systému politických strán a hnutí na Slovensku vzbudila vo verejnosti veľmi negatívne reakcie občanov. Je veľmi často počuť od bežných občanov aj najtvrdšie posudzovanie, ako: „sú to združenia tunelárov národného majetku“, „združenia delikventov, zlodejov“ a pod. Môže to byť príliš povrchné súdenie, ale vážnym faktom ostáva skutočnosť, že **stále väčšia časť občanov ignoruje politické dianie, odcudzuje sa mu a nevyužíva ani svoje volebné právo**. Potom naozaj vzniká objektívna pochybnosť, či vôbec zvolení poslanci – ako to bolo pri voľbách do Európskeho parlamentu – majú etické oprávnenie zastupovať všetkých občanov republiky. Takýto vývoj je nebezpečný nielen pre ešte mladý štát a jeho suverenitu, ale aj pre jeho budúcnosť, ktorá môže pripraviť veľmi nepríjemné prekvapenia. Sú už štáty, v ktorých exkluzívne právo politických strán pri predkladaní kandidátov do legislatívneho zboru je ústavou ob-

medzované, či lepšie: doplnené tým, že sa to isté právo pripisuje aj niekoľkým presne definovaným **veľkým trvalým celonárodným zoskupeniam občanov kultúrneho alebo záujmového charakteru**. Nie je totiž spravodlivé, ak politický subjekt, ktorý má napríklad 5 000 riadnych členov, môže pri voľbách navrhovať svojich kandidátov, ale historicky upevnená kultúrna alebo záujmová organizácia, ktorej členstvo presahuje 50 000 občanov, nedisponuje podobným právom. Členstvo takýchto masových organizácií môže mať aj politické záujmy, ktoré nemusia byť obsiahnuté v programoch politických subjektov.

20. Myslím, že v Európe sa nenachádza suverénny štát, v ktorom by sa popri štátotvornom národe nenachádzali aj väčšie či menšie skupiny občanov inej národnosti. Ale v každom normálnom štáte je ústavným zákonom definovaný **jeden štátny jazyk**, ktorého znalosť je občianskou povinnosťou a podmienkou získania štátneho občianstva. Štát má právo to vyžadovať, ale má aj povinnosť vytvoriť podmienky, aby sa všetci občania iného jazyka mohli v jeho školách naučiť štátny jazyk. Legislatíva Slovenskej republiky je v tomto ohľade nejasná, nepresná, a preto vznikajú zbytočné problémy a trenice medzi niektorými menšinami a štátotvorným národom.

A mohli by sme ešte dlho pokračovať

Dejiny nás učia, že ľudské spoločnosti, vrátane štátnych útvarov, sa zachovávajú vo svojej existencii, dokážu sa brániť pred vonkajšími útokmi a zveľaďovať svoju autoritu iba dovedty, dokiaľ dôsledne zachovávajú základné ideové zásady, na ktorých sa utvorili. Jeden z najvýrečnejších prípadov, ktoré toto pravidlo potvrdzujú, je súčasťou aj našej historickej skúsenosti. Uhorskému kráľovstvu dal jeho zakladateľ sv. Štefan I. do vena zásadu úcty, slobody a spravodlivosti pre všetky rozličné etnické spoločnosti, ktoré tvorili obyvateľstvo ním založeného štátu. Kým sa jeho nástupcovia dôsledne pridržovali tejto základnej idey štátu, Uhorsko prosperovalo, rozširovalo svoje územie, odrážalo aj veľmi nebezpečné útoky nepriateľských mocností a celý svet ho rešpektoval. Keď sa však uhorské vlády počnúc 19. storočím začali dopúšťať stále hrubších nedôsledností proti tejto základnej idei štátu až po s ňou celkom nezlučiteľnú politiku odnárodňovania a násilnej asimilácie nemadarských občanov, priviedlo to za necelých sto rokov k rozpadu takmer tisícročnej monarchie.

Konečne aj naše vlastné dejiny nás o tom poučujú. Prvá Slovenská republika v preambule svojej, aj zahraničnými odborníkmi veľmi pozitívne hodnotenej ústavy proklamovala, ako sme uviedli, kresťanský charakter slovenského štátu. Napriek mimoriadne veľkým ťažkostiam, vyplývajúcim z okolností, ktoré

sprevádzali jeho vznik a trvanie, tento štát v neuveriteľne krátkom čase dosiahol všeobecné zlepšenie hospodárskej situácie svojich občanov, prakticky úplne odstránil nezamestnanosť, zaistil obyvateľstvu viac kultúrnej i náboženskej slobody, než mali kedykoľvek predtým, a udržal slovenskú korunu na trvalom kurze so švajčiarskym frankom. Ale keď sa odklonil od zásad prirodzeného i ústavného práva vládou schválenými diskriminujúcimi zákonmi voči jednej zo svojich etnických zložiek, ktoré napriek vonkajším tlakom znamenali hrubú nedôslednosť v zachovávaní základných zásad, na ktorých ten štát vznikol, začali sa rysovať aj neblahé následky, ktoré ho priviedli k zániku.

Múdry si uzná chyby, ktorých sa dopustil, zamyslí sa nad tým a poučí sa z toho.

Je na nás, všetkých občanoch obnovenej Slovenskej republiky, aby sme sa z dejín poučili a vyhýbali sa nedôslednostiam v riadení osudov nášho štátu. Môžeme to účinne ovplyvňovať najmä a prakticky jedine tým, že v tomto zmysle vždy uplatníme svoje volebné právo, ktorým môžeme a máme zveriť osud nášho národa a štátu do rúk takých osvedčených, všestranne pripravených a čestných osôb, ktoré sa preukázali ako verní a dôslední uplatňovatelia základných ideí slovenskej národnej i štátnej tradície, akými sú kresťanstvo, sociálna spravodlivosť a suverénna štátnosť. Ak sme na to pri niektorých pre-

došlých voľbách nemysleli a osud nášho štátu sa dostal aj do rúk osôb a hnutí, ktorým je suverenita Slovenskej republiky neželateľnou prekážkou v ich službičkovaní cudzím, straníckym, alebo osobným sebeckým záujmom, a preto sa usilovali vytunelovať ju aj za cenu nielen osobnej, ale aj národnej cti, tak ďalšie voľby nám ešte dajú príležitosť, aby sme svoj ťažký omyl napravili. Ináč by sme stratili právo sťažovať sa a šomrať proti tomu, čo by nás v najbližšej budúcnosti mohlo postihnúť.

(V decembri 2007.)

linea recta brevissima
priamo najbližšie k pravde

do konca roka 2007 vyšlo:

- 1. Nacionalizmus alebo národné povedomie?**
brožovaná väzba, 36 strán, 25 Sk
- 2. Polemický pohľad na Dejiny Katolíckej cirkvi**
brožovaná väzba, 40 strán, 25 Sk
- 3. Kedy sme vstúpili do dejín?**
brožovaná väzba, 40 strán, 25 Sk
- 4. Odkedy sme Slováci?**
brožovaná väzba, 36 strán, 25 Sk
- 5. Jozef Tiso v očiach neslovenských autorov**
brožovaná väzba, 36 strán, 25 Sk
- 6. Moravskí Slováci a cyrilo-metodovské dedičstvo**
brožovaná väzba, 36 strán, 25 Sk
- 7. Priblížiť sa k pravde**
Kritický pohľad na Stanovisko Historického ústavu SAV k mojej knihe Dejiny Slovenska a Slovákov
brožovaná väzba, 210 strán, 80 Sk
- 8. Slovenská republika
a jej vzťah k Svätej stolici (1939 – 1940)**
brožovaná väzba, 92 strán, 60 Sk
- 9. Slobodní murári včera a dnes**
brožovaná väzba, 50 strán, 40 Sk
- 10. T. G. Masaryk a jeho vzťah k Slovákom**
brožovaná väzba, 50 strán, 40 Sk

linea recta brevissima
priamo najbližšie k pravde

najnovšie tituly:

- 11. Čo ohrozuje našu štátnosť?**
brožovaná väzba, 46 strán, 30 Sk
- 12. Edvard Beneš a jeho vzťah k Slovákom**
brožovaná väzba, 56 strán, 35 Sk
- 13. Židia zo Slovenska**
brožovaná väzba, 40 strán, 25 Sk

LINEA RECTA BREVISSIMA

priamo najbližšie k pravde

11

*Ústav dejín kresťanstva na Slovensku
v spolupráci s vydavateľstvom LÚČ
v edícii LINEA RECTA BREVISSIMA predkladajú
záujemcom stručnou, ale vedecky dokumentovanou formou
menej známe, kontroverzné, zamlčovane a neraz falšované
historické témy a ich účelovo podmienené interpretácie,
ktoré sa odrážajú na súčasnom myslení mnohých
a podmieňujú spoločenské dianie v našom národe a štáte.*

*Nášim zámerom je priblížiť sa k historickej pravde.
Lebo len pravda naozaj oslobodzuje.*

*Do konca roka 2007 vyšlo: 1. Odkedy sme Slováci? • 2. Polemický pohľad na
Dejiny Katolíckej cirkvi • 3. Kedy sme vstúpili do dejín? • 4. Nacionalizmus
alebo národné povedomie? • 5. Priblížiť sa k pravde • 6. Moravskí Slováci
7. Jozef Tiso v očiach neslovenských autorov • 8. Slovenská republika a jej
vzťahy k Svätej stolici • 9. Slobodní murári • 10. T. G. Masaryk*

Najnovšie tituly:

11. *Čo ohrozuje našu štátnosť?*

12. *Edvard Beneš*

13. *Židia zo Slovenska*

ISBN 978-80-7114-667-4

9 788071 146674